

Stockholm, 9 februari 2026

Dnr U2025/02404

Diarienummer U2025/02404

Till:

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:

u.gv.remissvar@regeringskansliet.se

Röda Korsets Ungdomsförbunds yttrande över promemorian *Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga*

Röda Korsets Ungdomsförbund (härefter RKUF) lämnar här sina synpunkter på promemorian *Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga*.

Vi kommenterar utifrån våra erfarenheter av att arbeta med barn och unga som lever i utsatta situationer samt de verksamheter vi bedriver på häkte och anstalt i samverkan med Kriminalvården.

Sammanfattning av RKUF:s synpunkter

- RKUF menar att tillgång till fysisk undervisning som är anpassad utifrån individens behov och förutsättningar behöver säkerställas inom Kriminalvårdens skolverksamhet. Eventuella undantag som lyfts som en möjlighet i promemorian bör enbart ske vid mycket begränsade tillfällen. Detta får inte sättas i system på grund av bakomliggande orsaker som myndighetens ansträngda situation gällande personal, lokaler och kapacitet eller ekonomiska förutsättningar.

- RKUF betonar vikten av att personella och ekonomiska förutsättningar för Kriminalvården säkerställs för att myndigheten ska kunna garantera kvalitativ och likvärdig utbildning, oberoende häkte eller anstalt i landet.
- RKUF:s erfarenhet av att möta frihetsberövade unga visar på behov av omfattande stöd gällande skolgången. Våra volontärer rapporterar om en situation där majoriteten av eleverna inte fått tillräckligt stöd med sina studier och att eleverna tvivlar på sin egen förmåga. Våra erfarenheter visar att säkerställande av rätt förutsättningar, anpassat stöd och utgå från individuella behov är centralt för lyckad skolgång.
- RKUF vill särskilt lyfta det tunga ansvar som vilar på staten att säkerställa mänskliga fri- och rättigheter när Sverige nu föreslås kunna döma barn så unga som 13 år till fängelsestraff. I synnerhet uppfyllandet av Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, som sedan 1 januari 2020 är svensk lag. Lagen fastslår bland annat att varje barn har rätt till privatliv, utbildning, kunskap om sina rättigheter, skydd mot grym bestraffning samt rätt till hjälp för att återanpassa sig till samhället. Detta ansvar vilar ytterst på staten.

RKUF:s utgångspunkter för vårt yttrande

RKUF är en medlemsorganisation som styrs av, för och med barn och unga. Som en del av internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsen är vårt uppdrag att förhindra och lindra mänskligt lidande. Inom ramen för uppdraget och Genèvekonventionerna arbetar vi för att säkerställa respekten för mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och de grundläggande principerna inom den humanitära rätten.

Vårt arbete är hälsofrämjande, förebyggande och beredskapshöjande. I detta yttrande utgår vi särskilt från de behov, erfarenheter och rättigheter som barn och unga har och som vi möter i våra verksamheter där vi bedriver studiecoachning i häkte och på anstalt. Tillsammans med Svenska Röda Korset, som sedan 1965 besökt frihetsberövade personer i häkte och på anstalt, gör våra unga volontärer viktiga insatser som bidrar till att lindra de negativa effekterna av frihetsberövande och motverka fysisk och psykisk ohälsa. Detta är särskilt viktigt för barn och unga, där vi vet att frihetsberövande är särskilt påfrestande. Det ställer särskilda krav på samhällets aktörer att säkerställa att den enskildes rättigheter tillgodoses och tillgång till rätt stöd, rehabilitering och förutsättningar att förändra sitt liv. Mot denna bakgrund vill vi särskilt lyfta det vi bedömer är avgörande för att rätten till kvalitativ och likvärdig utbildning ska realiseras, även för de barn och unga som är frihetsberövade.

Övergripande synpunkter

RKUF bedriver sedan 2024 studiecoachning i häkte och på anstalt för barn och unga mellan 15 och 21 år. Det är en del av vårt arbete för att möta humanitära behov i en samhällsutveckling där allt fler barn och unga häktas och döms för grova brott. Det finns ett växande behov av psykosocialt stöd, förutsättningar att klara skolgången och tillgång till isoleringsbrytande åtgärder och annan strukturerad verksamhet. Våra verksamheter bidrar till att stärka självkänsla, självförtroende och tilltro till sin egen förmåga - något som spelar en viktig roll för frihetsberövade ungas skolgång och psykiska välbefinnande. Relationen mellan unga volontärer och elever som frihetsberövats är central för att motivera till studier, förbättrade skolresultat och framtidsplaner, där våra volontärer är trygga och positiva förebilder för unga som befinner sig i en mycket svår livssituation.

Några av de lärdomar och effekter vi hittills kunnat se från studiecoachningen är;

- Betydelsen av att studiecoachningen är frivillig för eleverna. De kan säga nej om de inte vill delta, men majoriteten av eleverna vi träffat har varit studiemotiverade, upplevt att det varit givande och berättat för andra om studiecoachningen.
- Elever uttrycker att det är givande att prata med andra människor, utöver personal inom Kriminalvården. De kan få ett medmänskligt utbyte och prata om vad de kan göra framåt. Det bidrar också till andra positiva effekter som att känna sig sedd, betydelsefull och bygger tillit till omgivningen när elever på häkte och i anstalt får träffa andra unga som ger av sin tid och engagemang.
- Många elever har uttryckt förvåning över att unga volontärer inom RKUF gör detta på fritiden, och helt utan att få betalt. Möten med volontärerna ger möjlighet att ta del av vad andra studerat, livsval och hur studier kan bidra till förändring.

De negativa och potentiellt varaktiga effekterna av frihetsberövande för människors välbefinnande och hälsa är väldokumenterade, inte minst för barn och unga. När regeringen går vidare med fängelseplatser för barn från 13 års ålder, trots att remissinstanser som Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Socialstyrelsen, Unicef, Barnombudsmannen och Brottsofferjouren avvisat förslaget, ställs höga krav på staten.

Barn och ungas rättigheter måste tillgodoses i praktiken och när skolverksamhet nu ska ske i Kriminalvårdens regi behöver resurser och förutsättningar säkerställas för att garantera en likvärdig och kvalitativ utbildning för samtliga frihetsberövade som omfattas av skolplikt. Det är inte

godtagbart att införa fängelsestraff för barn och inte säkerställa deras lagstadgade rättigheter, något vi tyvärr vet sker redan idag när det kommer till exempelvis häktade barns rätt till isoleringsbrytande aktiviteter. Granskningar visar att Kriminalvården misslyckas med både omfattningen av meningsfulla aktiviteter samt tolkar lagen på ett sätt där innebörden av meningsfull aktivitet innefattar utdelning av mat.¹ Justitieombudsmannen har också i flera års tid kritiserat isoleringen av intagna i häkte, där avsaknad av personal och lokaler påverkar möjligheterna till meningsfulla och isoleringsbrytande åtgärder.²

¹ SVT, [Kriminalvården bryter mot lagen - häktade barn isoleras](#), 9 oktober 2025

² Justitieombudsmannen, [Diarienummer 1225-2020](#), 12 februari 2020

Kommentarer på specifika delar i promemorian

RKUF lämnar här kommentarer på specifika delar i promemorian där vi har särskilda synpunkter utifrån våra erfarenheter och insamlad evidens.

4. Något om barn och ungas behov och förutsättningar

När barn så unga som 13 år nu föreslås kunna dömas till fängelsestraff vilar ett tungt ansvar på staten att säkerställa deras rättigheter. I synnerhet Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter som sedan 1 januari 2020 är svensk lag. Lagen fastslår bland annat att varje barn har rätt till privatliv, utbildning, kunskap om sina rättigheter, skydd mot grym bestraffning samt rätt till hjälp för att återanpassa sig till samhället.

När skolplikt kombineras med anstaltsmiljö och frihetsberövande ser vi med oro på de påfrestningar detta innebära för den enskilde. Kriminalvårdens skolverksamhet måste garantera att den tillgodoser barn och ungas utvecklingsmässiga, sociala och psykiska behov. Det är väldokumenterat att många frihetsberövade bär på tidigare erfarenheter av skolmisslyckande, psykisk ohälsa, social och ekonomisk utsatthet, bristande stöd från familj och omgivning och låg tillit till vuxenvärlden.³

Vi anser också att det blir centralt att säkerställa att elever får lov dagar som föreslås i promemorian och att detta sker på samtliga anstalter där barn och unga finns placerade. Det handlar inte bara om motivation till fortsatt utbildning utan också om behov av återhämtning hos barn och unga, där hänsyn behöver tas till tidigare erfarenheter som skolmisslyckanden, press och stress såväl som underliggande faktorer som funktionsnedsättningar och koncentrationssvårigheter.⁴

Våra erfarenheter av att möta frihetsberövade unga visar på ett stort samt utbrett behov av att ha andra människor att prata med och att miljön de befinner sig i, särskilt häkte, påtagligt påverkar deras psykiska hälsa. Detta märks inte minst gällande skolgången där våra volontärer rapporterar att många elever de träffar saknat tillräckligt stöd i sina studier och att de tvivlar mycket på sina egna förmågor.

5. Kriminalvårdens uppdrag

Kriminalvården står inför historiska utmaningar. Myndigheten ska både förbereda anstaltsplatser för helt nya målgrupper och implementera en skolverksamhet som motsvarar den utbildning som elever som inte är

³ Brå, [Barn under 15 år som begår allvarliga brott](#), 2025

⁴ Barnombudsmannen, ["Ni måste hinna före" – Barns och ungas berättelser om att vara frihetsberövad](#), 2025

frihetsberövade får. Precis som myndigheten framför i sitt remissvar till lagrådsremissen om Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott bedöms konsekvenserna bli stora, både för den enskilde individen och inom häktes-, anstalts- och frivårdsverksamheterna. För att regeringens vision om att frihetsberövande barn ska få tillgång till likvärdig utbildning på samma sätt som andra barn så vill vi särskilt betona vikten av att mitigera de risker som en sänkt straffbarhetsålder till 13 år medför, inte minst enligt Kriminalvården själva.

Det är ett faktum idag att Kriminalvården inte är förberedd eller rustad för att omhänderta barn så unga som 13 år. I sitt remissvar pekar myndigheten på betydande risker i form av beläggningsgrad, upprätthållande av kvalificerat innehåll, kompetensförsörjning samt adekvat kompetens.

Med denna bakgrund vill vi särskilt betona vikten av att staten säkerställer följande:

- Tillgång till fysisk undervisning som är anpassad utifrån den enskilde individens behov och förutsättningar. Undantag bör enbart ske vid mycket begränsade tillfällen och ska inte sättas i system på grund av Kriminalvårdens ansträngda situation gällande personal, lokaler och kapacitet eller ekonomiska förutsättningar. Detta då närundervisning är central, utifrån det som lyfts tidigare i vårt remissvaret gällande barn och ungas behov och förutsättningar, för de målgrupper som kan komma att omfattas av skolverksamhet till följd av frihetsberövande.
- Adekvat kompetens och utbildning för både befintlig och ny personal som ska erbjuda stöd, pedagogisk verksamhet och omsorg till frihetsberövade barn och unga. Detta är en viktig förutsättning för att Kriminalvården ska kunna garantera och upprätthålla att alla får den utbildning som de har rätt till och ett gott psykosocialt stöd för att klara både frihetsberövande såväl som att fullfölja skolplikten.
- Personella och ekonomiska förutsättningar för Kriminalvården i praktiken ska kunna leva upp till de krav som ställs när myndigheten kommer ansvara för barn från 13 års ålder och uppåt. Utöver förutsättningar för att garantera en likvärdig tillgång till alla skolformer, inklusive anpassad grundskola, specialskola och anpassad gymnasieskola behöver myndigheten även säkerställa att de resurser som finns inom ordinarie skolväsende erbjuds till frihetsberövade elever. Detta inkluderar specialpedagogiska insatser, elevhälsa och behöriga lärare.

Li Nester
Förbundsordförande
Röda Korsets Ungdomsförbund